

ชื่อโครงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

การจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยสถาบันศาสนา :

การศึกษาวัดอุดมคงคาคีรีเขต ตำบลนางาม

อำเภอัญญาคีรี จังหวัดขอนแก่น

ชื่อผู้ทำโครงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

นางสาวดวงฤดี แสงไกร

คณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เยาวลักษณ์ อภิชาติวิมล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประสิทธิ์ คุณรัตน์)

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะทางกายภาพ ชีวภาพและความเป็นมาของป่าวัดอุดมคงคาคีรีเขต การจัดการทรัพยากรป่าไม้ของวัดอุดมคงคาคีรีเขต บทบาทของผู้เข้าร่วมกิจกรรมของวัดอุดมคงคาคีรีเขตในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมวัดอุดมคงคาคีรีเขตต่อการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

การศึกษาค้นคว้านี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้การสังเกตและสัมภาษณ์ผู้รู้ (Key Informants) ผู้นำของวัดอุดมคงคาคีรีเขต ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในวัดอุดมคงคาคีรีเขตและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และยังได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพิ่มเติมในประเด็นของการศึกษาบทบาทของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในวัดอุดมคงคาคีรีเขต และความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในวัดอุดมคงคาคีรีเขตต่อการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

ผลการศึกษา พบว่า วัดอุดมคงคาคีรีเขต ตำบลนางาม อำเภอัญญาคีรี จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ติดกับภูผาแดงในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าโคกหลวง แปลงสัมปทานที่ 3 มีพื้นที่ของวัดทั้งหมด 500 ไร่ มีชุมชนที่อยู่ใกล้วัด และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัด 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโสกใหญ่ บ้านโสกน้ำขุ่น และบ้านดอนแก่นเต่า ในช่วงปี พ.ศ. 2492 หลวงปู่ผางธุดงค์มาพบพื้นที่ป่าบริเวณนี้ จึงเลือกเป็นที่สร้างวัด ได้รับอนุญาตพระราชวิสุงคามสีมา ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องพระราชทานวิสุงคามสีมา เป็นวัดที่ถูกต้องมีชื่อว่า "วัดอุดมคงคาคีรีเขต" ในปี พ.ศ. 2523

การจัดการทรัพยากรป่าไม้ของวัดอุดมคงคาคีรีเขต มีโครงสร้างการทำงานของวัดประกอบด้วย พระสงฆ์ แม่ชี สามเณร คณะกรรมการหมู่บ้านโลกใหญ่ บ้านโลกน้ำยูน และบ้านคอนแก่นเต่า และชาวบ้านทั้งสามหมู่บ้าน มีการกำหนดระเบียบ กฎเกณฑ์ การปฏิบัติต่อวัดใช้ประโยชน์จากวัด ในรูปแบบต่าง ๆ กิจกรรมและการดำเนินงานประกอบด้วยกิจกรรมหลัก คือ การจัดงานบุญประเพณีที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กิจกรรมการอนุรักษ์และการปลูกต้นไม้ และกิจประจำวันของพระภิกษุสงฆ์ มีการวางแผนการใช้ที่ดิน แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นสิ่งก่อสร้าง และส่วนที่เป็นป่า กิจกรรมทุกกิจกรรมของวัดส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในชุมชนและนอกชุมชน

บทบาทของผู้เข้าร่วมกิจกรรมวัดอุดมคงคาคีรีเขต แบ่งได้เป็น 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) บทบาทในการสร้างจิตสำนึกของสมาชิกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า กลุ่มที่นำมาปฏิบัติมากที่สุดคือ กลุ่มพระสงฆ์ แม่ชีและสามเณร 2) บทบาทในการจรรโลงประเพณีและความเชื่อเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ผู้เข้าร่วมทั้ง 3 กลุ่ม อันได้แก่ กลุ่มพระสงฆ์ แม่ชีและสามเณร กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน และกลุ่มชาวบ้าน มีการปฏิบัติมากเช่นเดียวกัน 3) บทบาทในการพัฒนาและปลูกสร้างทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ในกลุ่มของพระสงฆ์ แม่ชีและสามเณร และกลุ่มกรรมการหมู่บ้านมีการปฏิบัติมาก 4) บทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ทั้งกลุ่มพระสงฆ์ แม่ชี และสามเณร และกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านมีการปฏิบัติมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มของชาวบ้านไม่ได้มีบทบาทในกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งเป็นเพราะตัวชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นผู้เข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมโดยตรง แต่บทบาทในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้เกิดเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการและพระ

สำหรับความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ที่มีต่อการให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้นั้น พบว่า ทุกกลุ่มเห็นด้วยต่อการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

INDIVIDUAL PROJECT TITLE : THE FOREST RESOURCE MANAGEMENT BY THE
RELIGION INSTITUTION : A CASE STUDY OF
WAT UDOMKHONGKHONGKHAHIRIKHET, TOMBON
NAGAM, AMPHUR MANCHAKEEREE, CHANG WAT
KHON KAEN.

AUTHOR : MISS DUANGRUDEE SANGKRAI

INDIVIDUAL PROJECT ADVISORY COMMITTEE

.....*Yaowalak Apichatvullop*.....Chairman
(Assistant Professor Dr. Yaowalak Apichatvullop)

.....*Prasit Kunurat*.....Member
(Associate Professor Prasit Kunurat)

ABSTRACT

This study has the following objectives : 1) to study the physical and biological characteristics of Wat UdomkhongkhaKhirikhet and to analyze the development history of the temple forest of Wat Udomkhongkhokhirikhet; 2) to study the management of forest resources by Wat UdomkhongkhaKhirikhet; 3) to analyze the roles of people involving in the management of the temple forest resources, 4) to study the opinion of the local organizations about people participation in the forest resource management.

3

The study was a qualitative study, using interview-guidelines along with direct observation. The key informants were : the leading members of the temple, both the formal and the non-formal leaders of the concerned villages together with some involved villagers, and the officials in charge.

The research has found that Wat UdomkhongkhaKhirikhet, located in Tombon Nagam of Amphoe Manchakhiri, Chang wat Khon Kaen, shares the border with Phoopha Daeng which is a part of the National Forest Reservation Zone (Khoak Luang Forest, Concession Plot No.3). The temple has the total area of 500 rai. Three neighbouring communities around the temple, consisting of Ban Soak Yai, Ban Soak Namkhon and Ban Don Kaen Town, usually participate in all activities of the temple. The temple was set up in 1949 by a highly respected monk at the time, named Luang Poo Phang. Later, in 1980, it was legalized under the name "Wat Udomkhongkha Khirikhet"

The forest resource, within the temple area of 500 rai, has been cooperatively managed by three local organizations. They are : 1) the temple group consisting of the monks, the nuns and the novices; 2) the formal village committees from the three neighbouring communities; and 3) the temple-interested groups from the three communities. These three organization have informally set up rules and regulations concerning religious rites, forest resource conservation, and land-use pattern, to be implemented in the forest resource management.

The study has also found that the four significant roles of people involving in the management of the temple forest resource are: 1) the temple group performed the most significant role in transferring the conscience about the forest resource conservation to the communities, 2) all the three local organizations equally performed the significant role in maintaining traditional belief in

forest resource conservation; 3) the temple group and the formal village committees performed the most significant role in planting and developing the forest resource; and 4) the role of encouraging the local people to participate in the forest resource management was performed only by the temple group and the formal village committees, because the temple-interested groups themselves were the actors of participation.

Regarding the opinion about people participation in the forest resource management, all the three local organizations completely agreed in common to such an approach.